

РЕПУБЛИКА БЪЛГАРИЯ
КОНСТИТУЦИОНЕН СЪД

РЕШЕНИЕ №4

София, 11 февруари 1997 г.

(обн., ДВ, бр. 22 от 14 март 1997 г.)

Конституционният съд в състав:

Председател: Асен Манов

Членове: Младен Данаилов

Иван Григоров

Милчо Костов

Пенчо Пенев

Цанко Хаджистойчев

Тодор Тодоров

Станислав Димитров

Александър Арабаджиев

Николай Павлов

Георги Марков

Димитър Гочев

при участието на секретар-протоколита Гергана Иванова разгледа в закрито заседание на 11 февруари 1997 г. конституционно дело № 29 от 1996 г., докладвано от съдията Димитър Гочев.

Делото е образувано по искане на главния прокурор на Република България на 11 декември 1996 г. за установяване противоконституционността на чл. 60, ал. 1 от Закона за избиране на народни представители, общински съветници и кметове (ЗИНПОСК) (ДВ, бр. 69 от 1991 г.), към който препраща и § 2 от Заключителните разпоредби на Закона за избиране на президент и вицепрезидент. Иска се също така

установяване на противоконституционност на чл. 66, ал. 3 от Закона за местните избори (ЗМИ) (ДВ, бр. 66 от 1995 г.).

В чл. 60, ал. 1 ЗИНПОСК се забранява публикуването на непубликувани резултати от допитвания до общественото мнение по повод изборите по-късно от 14 дни преди изборния ден и в деня на изборите.

Забраната в чл. 66, ал. 3 ЗМИ за публикуване на такива резултати е за 7 дни преди изборния ден и в деня на изборите.

Поддържа се, че посочените два текста противоречат на чл. 41, ал. 1 от Конституцията на Република България, като се сочи, че тези текстове нарушават правото на всеки да разпространява информация, както и правото за получаване на информация. Твърди се, че това е недопустимо от гледна точка на Конституцията, която гарантира тези основни конституционни права. Съображенията на законодателя да въведе тези ограничения - да се предотврати възможността на резултатите от допитванията да повлияят върху решението на избирателите за начина на гласуването, не са включени в конституционните основания за ограничението на правата по чл. 41, ал. 1 от Конституцията. Пзовава се на Решение № 7 от 4 юни 1996 г. на Конституционния съд (ДВ, бр. 55 от 1996 г.), според което ограничаването на тези права може да става само в посочените в текста на изречение второ случаи.

С определение от 19 декември 1996 г. Конституционният съд е допуснал за разглеждане по същество искането на главния прокурор и е конституирал като заинтересувани страни по делото Народното събрание, Министерския съвет и Централната избирателна комисия.

В срока за представяне на писмени становища такова е постъпило само от Народното събрание. В него се поддържа, че искането е необосновано, че ограничението на правата за публикуване на резултатите от допитване на общественото мнение по повод на изборите 14 дни, респ. 7

дни преди изборния ден отговаря на това, което Конституцията допуска, защото в противен случай в напрегнатата политическа обстановка преди изборния ден може да се стигне до накърняване на правата и доброто име на други граждани и морала. Поддържа се, че в случая законодателят е балансира между гарантираното от Конституцията изборително право на гражданите и комуникационните права в полза на първото. Пзовава се на Решение № 7 от 1996 г. на Конституционния съд. Също така се позовава и на разпоредбите на чл. 10 от Европейската конвенция за защита правата на човека и основните свободи и чл. 19 от Международния пакт за гражданските и политическите права, които, като дават защита на правото на информация, регламентират и допустимостта на ограничаването им по аналогичен на нашата Конституция начин. Пзовава се също така и на законодателната практика на други европейски страни.

Конституционният съд, за да се произнесе, съобрази:

Резултатите от допитванията до общественото мнение по повод на изборите представляват факти и обстоятелства, които по време на предизборна ситуация могат да бъдат и са от голям интерес за обществото и всеки гражданин. Те представляват информация за това, как се разпределя общественото мнение в предизборното политическо пространство и какви са тенденциите на ориентацията и предпочитанията на избирателите към политическите сили и отделни политици, които ще вземат участие в изборите.

Забраната за разпространение на такава информация без съмнение представлява ограничение на правата по чл. 41 от Конституцията да се получава и разпространява информация.

Правото да се получава и разпространява информация по чл. 41 от Конституцията е основно човешко право, защитено и от международни актове, ратифицирани от България, като Международния пакт за гражданските и политическите права - чл. 19, така и от Европейската

конвенция за защита правата на човека и основните свободи - чл. 10. Това право е от съществено значение за едно демократично общество. Защитата му е намерила място в практиката на Европейския съд за защита правата на човека и тълкувателно Решение на Конституционния съд № 7 от 1996 г.

Конституционният съд на Република България в Решение № 7 от 1996 г. дава тълкуване на съдържанието на това право.

Ограничаването на правото за получаване и разпространение на информация може да става само когато осъществяването му накърнява правата и доброто име на другите граждани, когато засяга националната сигурност, обществения ред, народното здраве и морала (чл. 41, ал. 1, второ изречение). Това изброяване е изчерпателно, както е посочено във вече цитираното Решение № 7 от 1996 г., и по никакви други съображения тези права не могат да бъдат ограничавани.

Публикуването на резултатите от допитванията до общественото мнение освен информацията, която съдържат, може да играе известна мотивираща роля при оформяне на личното решение на избирателя както за участието му в изборите, така и за това, за кого да гласува. В това отношение резултатите от тези допитвания могат и действително изпълняват известна мотивираща роля. Наистина за разлика от предизборната агитация в тези резултати не се съдържат информации за платформите и програмите на политическите сили или лица, които участват в изборите, и не влияят пряко за оформянето на решението на избирателите за избора им, но косвено могат да повлияят на това решение.

Избирателното право е общо, равно и пряко (чл. 10 от Конституцията).

Волеизявление се прави в деня на избора по реда, определен от закона. За да бъде обаче изразена волята на избирателя, необходимо е той в чисто психологичен, субективен план да формира свободно своята воля - да е взел решение за себе си за кого да гласува.

Относно процеса на оформяне на решението за кого да гласува - оформяне на волята на избирателя, разбира се, на първо място по значение са мисловните процеси и емоционални изживявания. Законът обаче не изключва възможността на политическите сили, които участват в изборите, или отделни лица лично чрез агитационни материали или чрез медиите да упражняват влияние върху избирателите за оформяне на тяхната воля и решение за избора им. Тази възможност е в духа на принципа за свободата на изразяване по чл. 39, свободата на печата и другите средства за масова информация по чл. 40 и свободата за разпространение на информация по чл. 41 от Конституцията, както и на основание чл. 11 от Конституцията - духа на принципа на политическия плюрализъм.

Конституцията при регламентирането на основните права на гражданите, които представляват основни човешки права, държи сметка за съотношението и взаимодействието на тези права. В дадени моменти и при упражнението им тези права могат да влезнат в противоречие. За решаването на колизията между отделните основни права на гражданите Конституцията си служи с метода на балансиране на правата. Те поначало не могат да бъдат упражнявани в ущърб на другите. В чл. 57, ал. 2 от Конституцията е посочено, че не се допуска злоупотреба с права, както и тяхното упражняване, ако то накърнява правата и законните интереси на другите. Принципът на баланса между правата изрично намира израз в отделни текстове, както е случаят с чл. 41, ал. 1, второто изречение. Посочено е, че правото на разпространение, както и правото за получаване на информация може да бъде ограничавано, ако това накърнява чужди права.

Извършването на предизборна агитация, както и разпространяването на резултатите от допитванията сред електората се схващат от законодателя като непозволено посегателство на свободната воля на гражданина избирател преди изборния ден. Затова в чл. 60, ал. 1 ЗИНПОСК и чл. 66, ал.

3 ЗМИ се постановява забрана за агитационни мероприятия 24 часа преди изборния ден.

Прекратяването на агитацията на политическите партии и лица 24 часа преди изборния ден представлява израз на балансирано регламентиране упражняването на двете основни права - правото на свободен избор (свободната воля за избиране) и правото за изразяване. Правото на избиране с изразяване на свободна воля е с по-висока обществена стойност, отколкото правото да се извършва предизборна агитация. В този 24-часов период извършването на агитация би представлявало недопустимо посегателство върху формирането на свободна воля на гражданина избирател.

При ограничаване на правото на получаване разпространение на информация чрез публикуване на резултати от допитване до общественото мнение със ЗИНПОСК - 14 дни преди изборния ден, и ЗМИ - 7 дни преди изборния ден, се нарушава конституционният принцип за справедливо балансиране на конституционните права.

Моментът, от който трябва да бъде защитена свободната воля на избирателя от научаването на резултатите от допитванията сред електората, не може да предшества срока за прекратяване на агитацията, като се държи сметка за силата на влияние на двата фактора.

Конституционният съд намира, че израз на справедлив конституционен баланс между правото за свободно формиране на избирателната воля и правото по чл. 41 от Конституцията е ограничението, което двата законови текста правят за разпространение на резултатите от допитванията в деня на изборите.

Затова трябва да се приеме, ограничаването на разпространение на непубликувани резултати от допитване на общественото мнение по повод

на избори 14 дни преди изборния ден по чл. 60, ал. 1 ЗИНПОСК и 7 дни по чл. 66, ал. 3 ЗМИ противоречи на Конституцията.

Не противоречи на Конституцията ограничението на такова разпространение в изборния ден.

Затова Конституционният съд на основание чл. 149, ал. 1, т. 2 от Конституцията

РЕШИ:

Обявява за противоконституционен чл. 60, ал. 1 от Закона за избиране на народни представители, общински съветници и кметове (ДВ, бр. 69 от 1991 г.) в частта "по-късно от 14 дни преди изборния ден и".

Обявява за противоконституционен чл. 66, ал. 3 от Закона за местните избори (ДВ, бр. 66 от 1995 г.) в частта "по-късно от 7 дни преди изборния ден и".

Отхвърля искането на главния прокурор на Република България в останалата му част.

Председател: Асен Манов